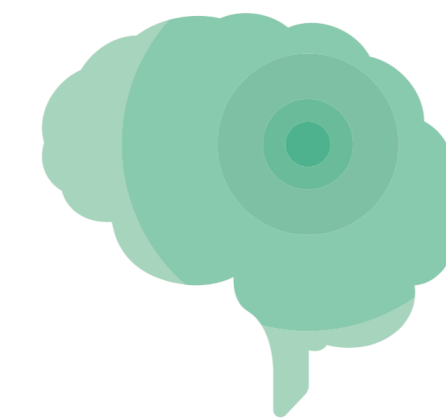
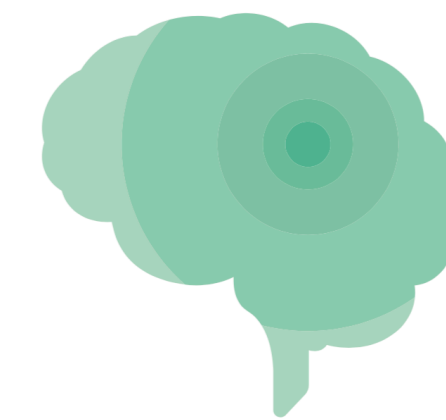

Maatschappelijke impact bodembeweging

Tom Postmes, Nienke Busscher
 Kennisplatform Kansrijk en Leefbaar Groningen

- Over ons
- Kennisplatform
- Gronings perspectief

- Maatschappelijke impact aardbevingen
 - Individueel
 - Collectief
- Hoe verder

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Zes thema's

Literatuuroverzicht Maatschappelijke Gevolgen
(Kennisplatform, 2018)

Maatschappelijke impact assessment
methodiek (Social impact model, Vanclay 2002)

Thema's:

1. Gezondheid en welzijn
2. Cultuur, identiteit en imago
3. Woningmarkt en economische ontwikkelingen
4. Communicatie en beleid
5. Leefomgeving en leefbaarheid
6. Gevoelens, veiligheid en vertrouwen

- Er ontbreekt een goed *historisch* overzicht
 - Een globale beschrijving van de situatie, zonder uitgebreide historische achtergrond (Van der Voort & Vanclay, 2015)
 - Ontstaan van de bestuurlijke spaghetti, in reactie op de crisis (Schmidt, Boersma, & Groenewegen, 2018)
 - Omgang met veiligheid in periode 1960-2013 (Onderzoeksraad voor Veiligheid, 2015)

Department of Organization Sciences, Vrije Universiteit Amsterdam, Amsterdam, The Netherlands

Correspondence

Arjen Schmidt, Department of Organization Sciences, Vrije Universiteit Amsterdam, De Boelelaan 1105, Amsterdam 1081 HV, The Netherlands.

Email: a.j.schmidt@vu.nl

Funding information

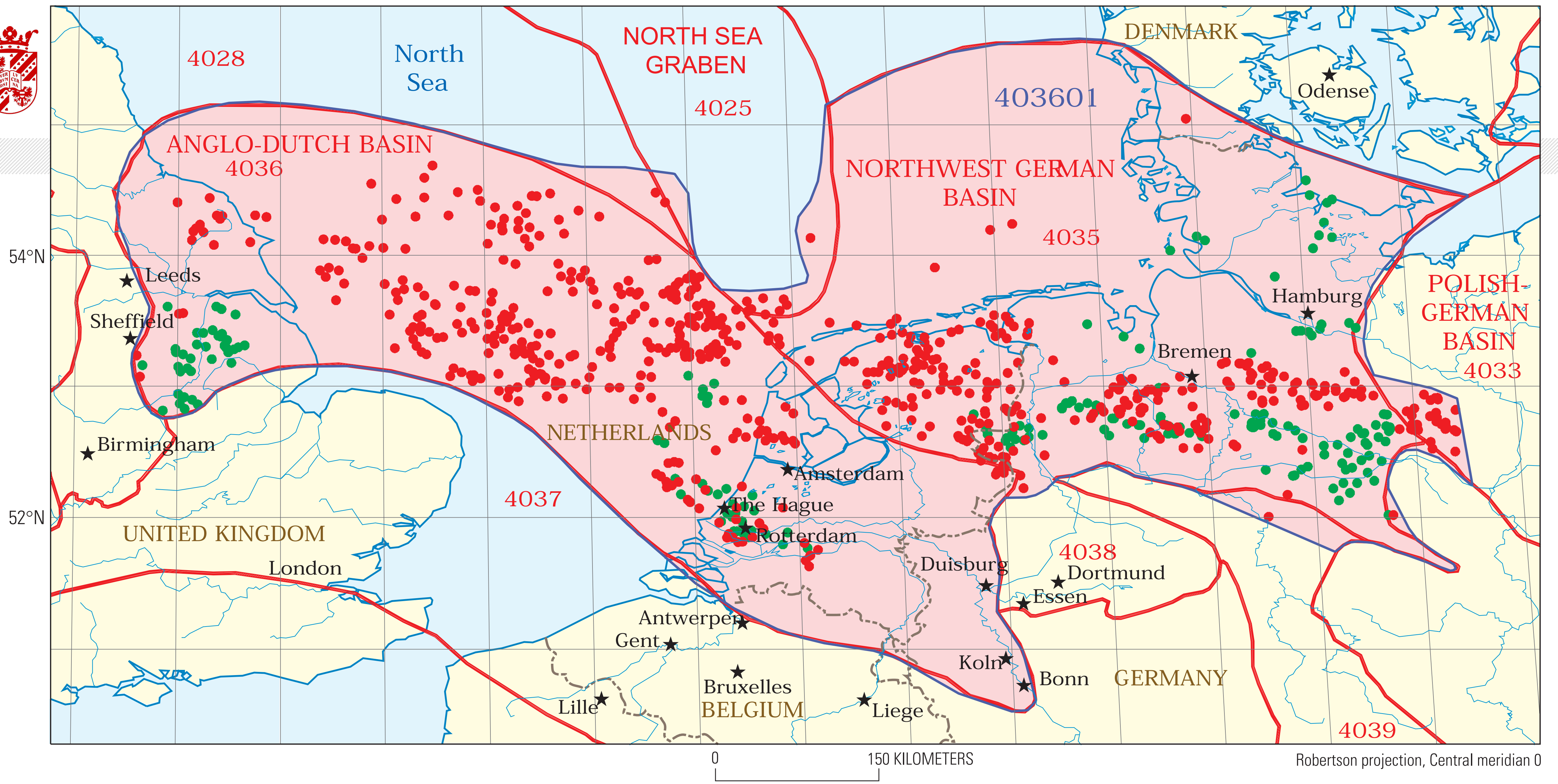
Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, Grant/Award Number: 409-14-003

When a policy sector is confronted with a relatively strong and steep decline in legitimacy, we speak of an institutional crisis. We know little about the causes or consequences of these crises. This article explores how institutional crises are managed. It focuses on the effects of management strategies observed in a case study of an institutional crisis in the Netherlands. While we found that policy elites displayed a tendency to maintain the status quo of a policy sector, we also found that the effectiveness of their response strategies was negated by the counter-response it evoked among freshly energized interest, advocacy and citizen groups. We conclude that the resolution of an institutional crisis is inherently contested. Based on our case study, we develop a theoretical model and formulate propositions that may help to improve our understanding of institutional crisis management.

Aardbevingsrisico's in Groningen

Onderzoek naar de rol van veiligheid van burgers in de besluitvorming over de gaswinning (1959-2014)

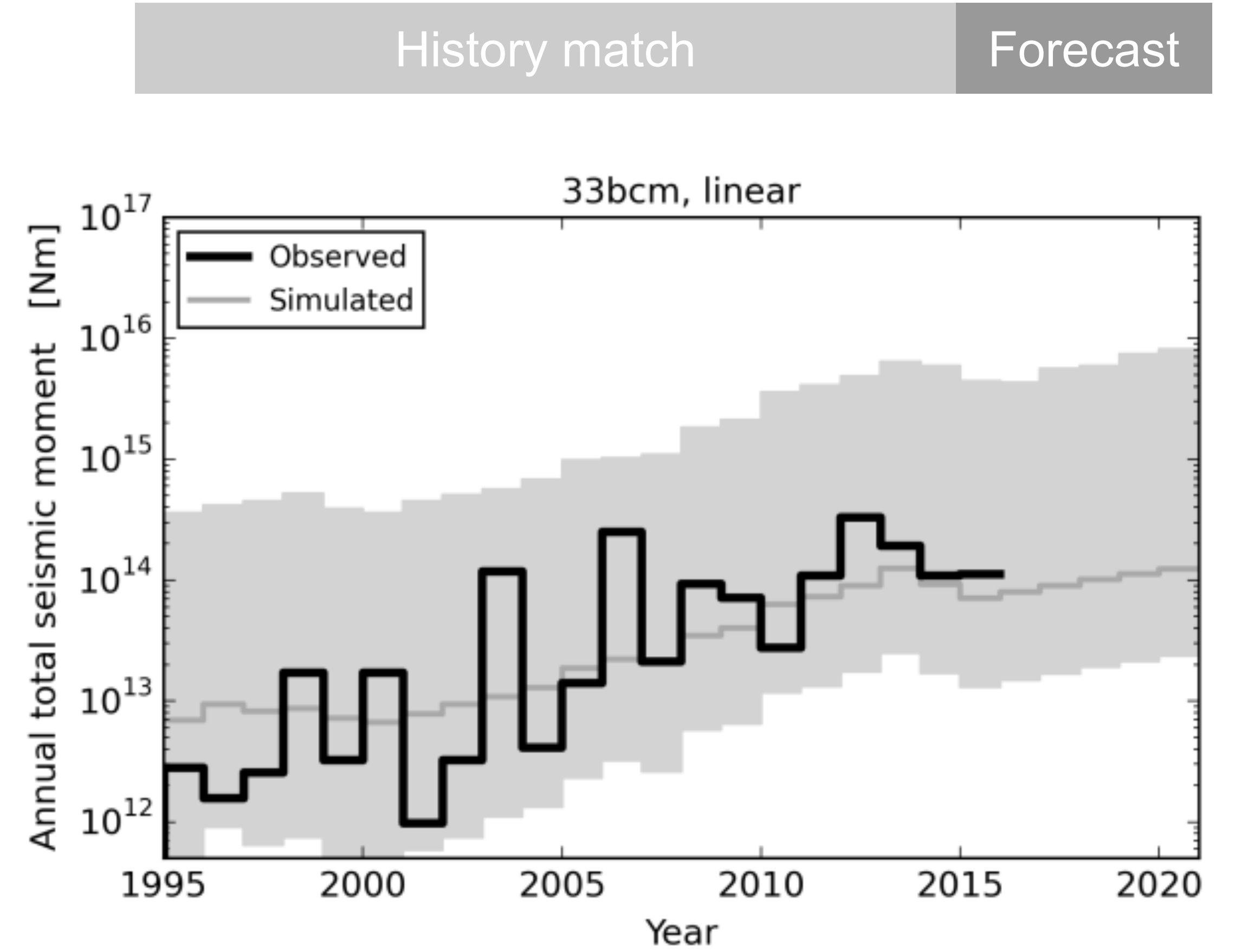
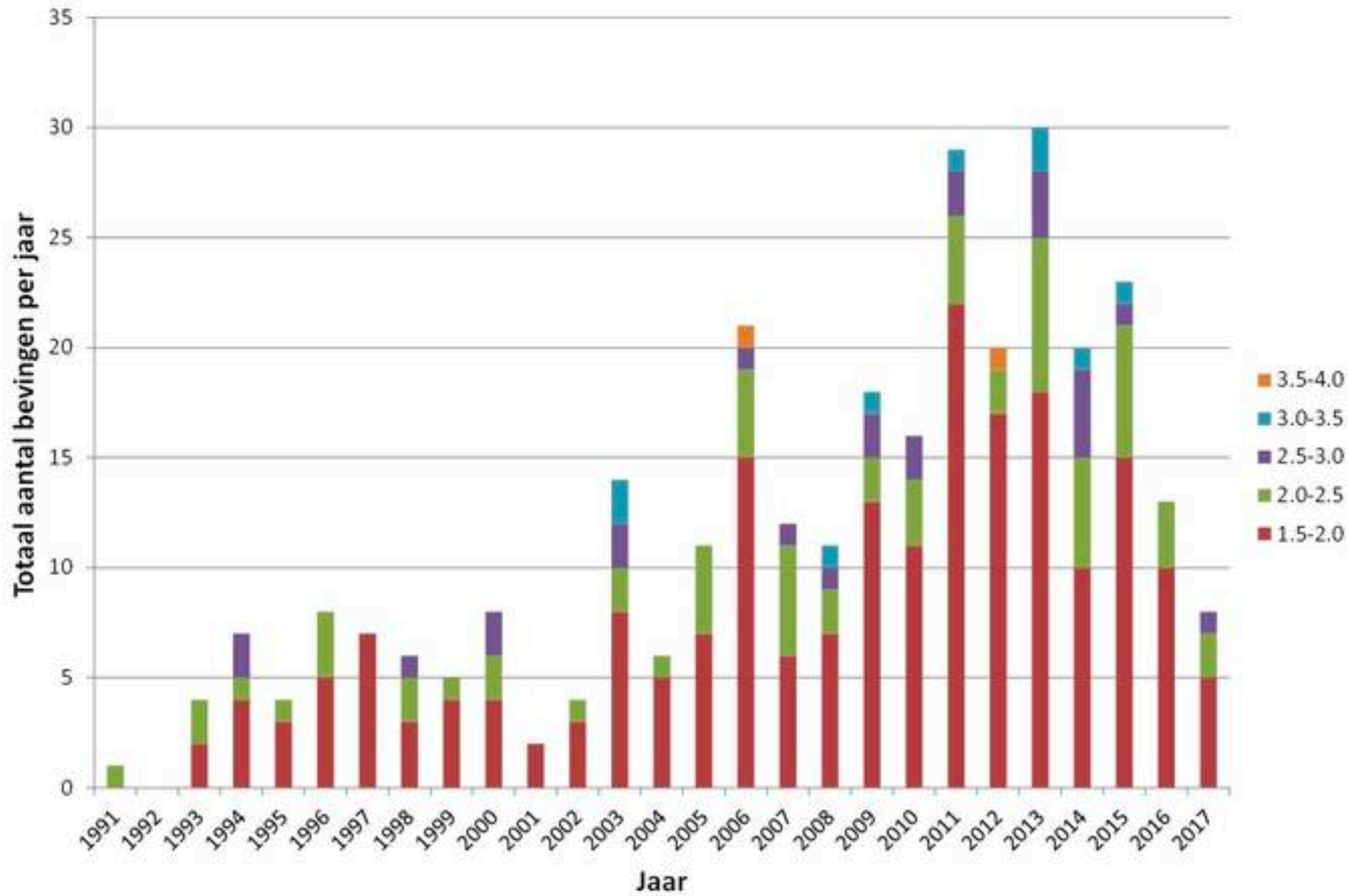
EXPLANATION

- 4037 — Geologic province code and boundary
- Total petroleum system
- National border
- Oil field centerpoint
- Gas field centerpoint

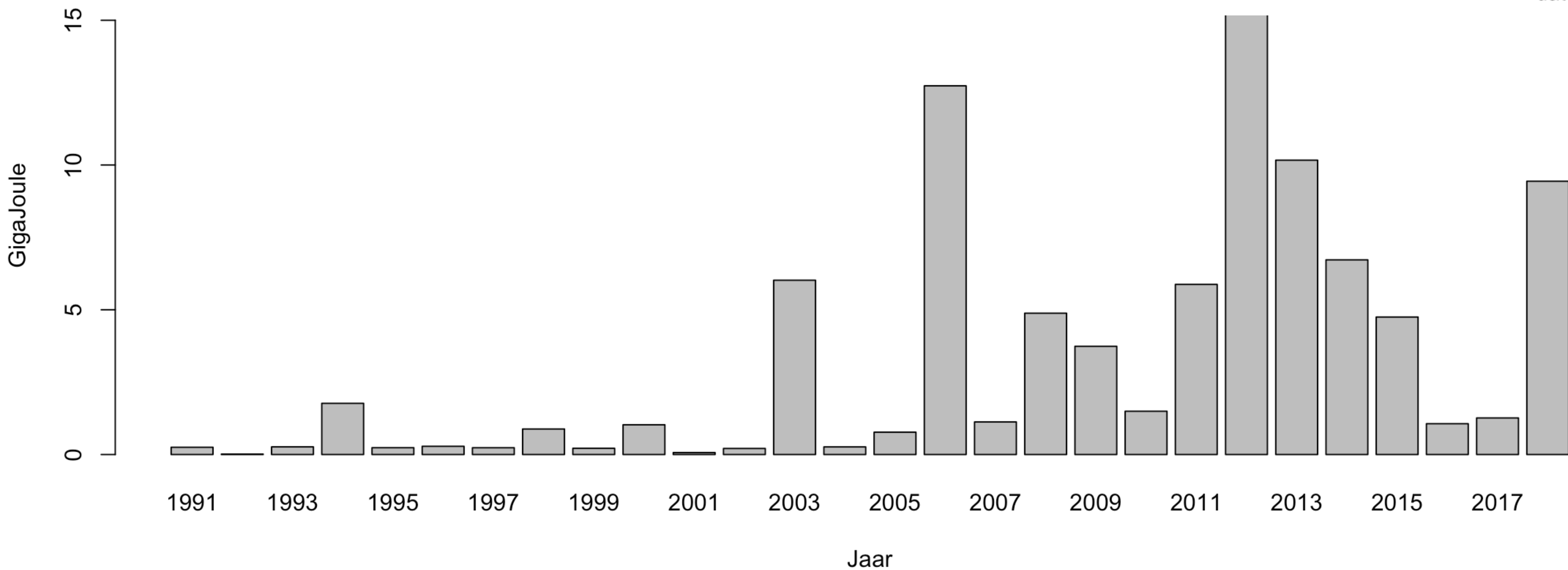
Induced earthquakes

Annual number of earthquakes per magnitude

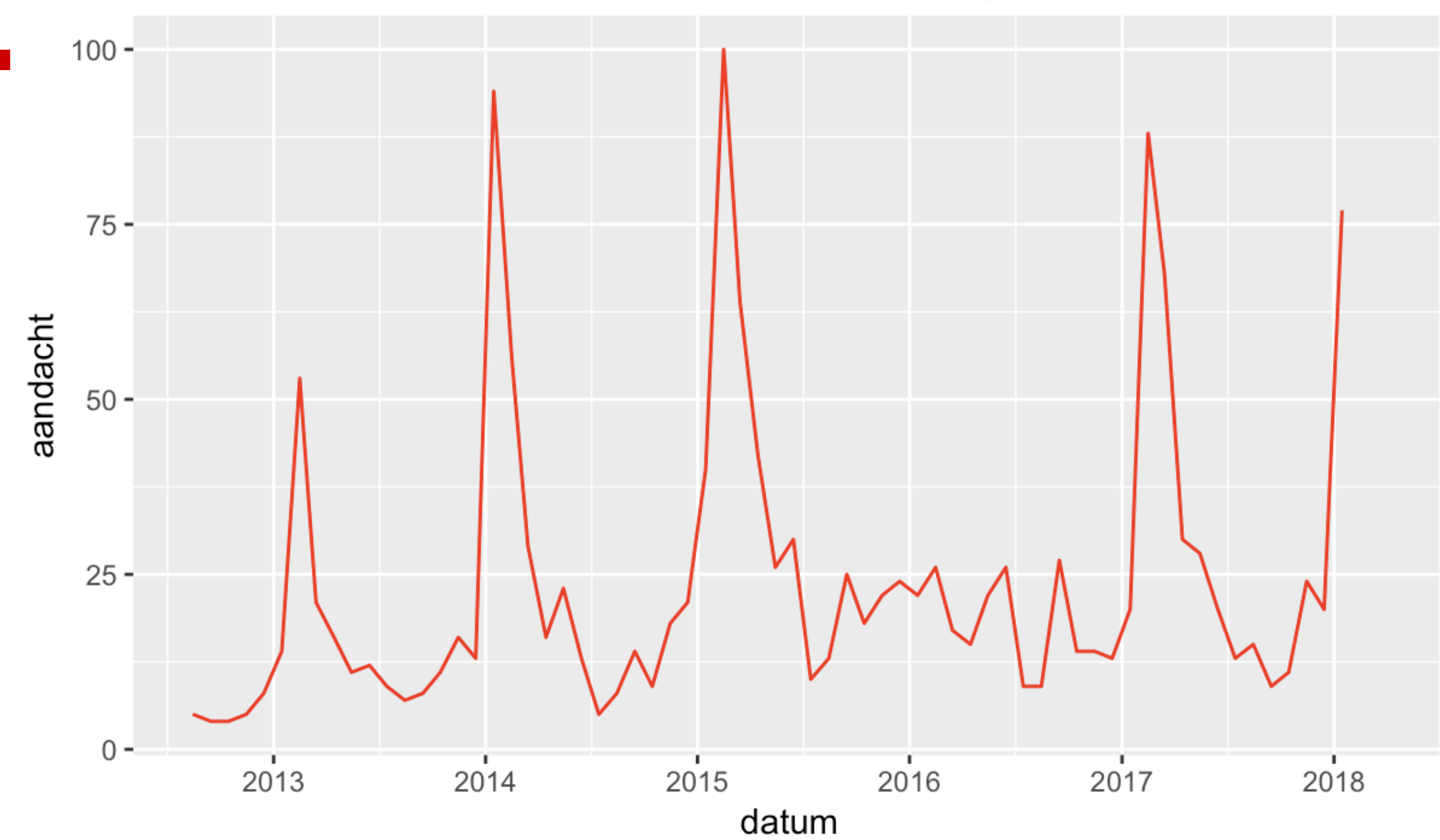

Een korte geschiedenis

Totaal seismisch moment

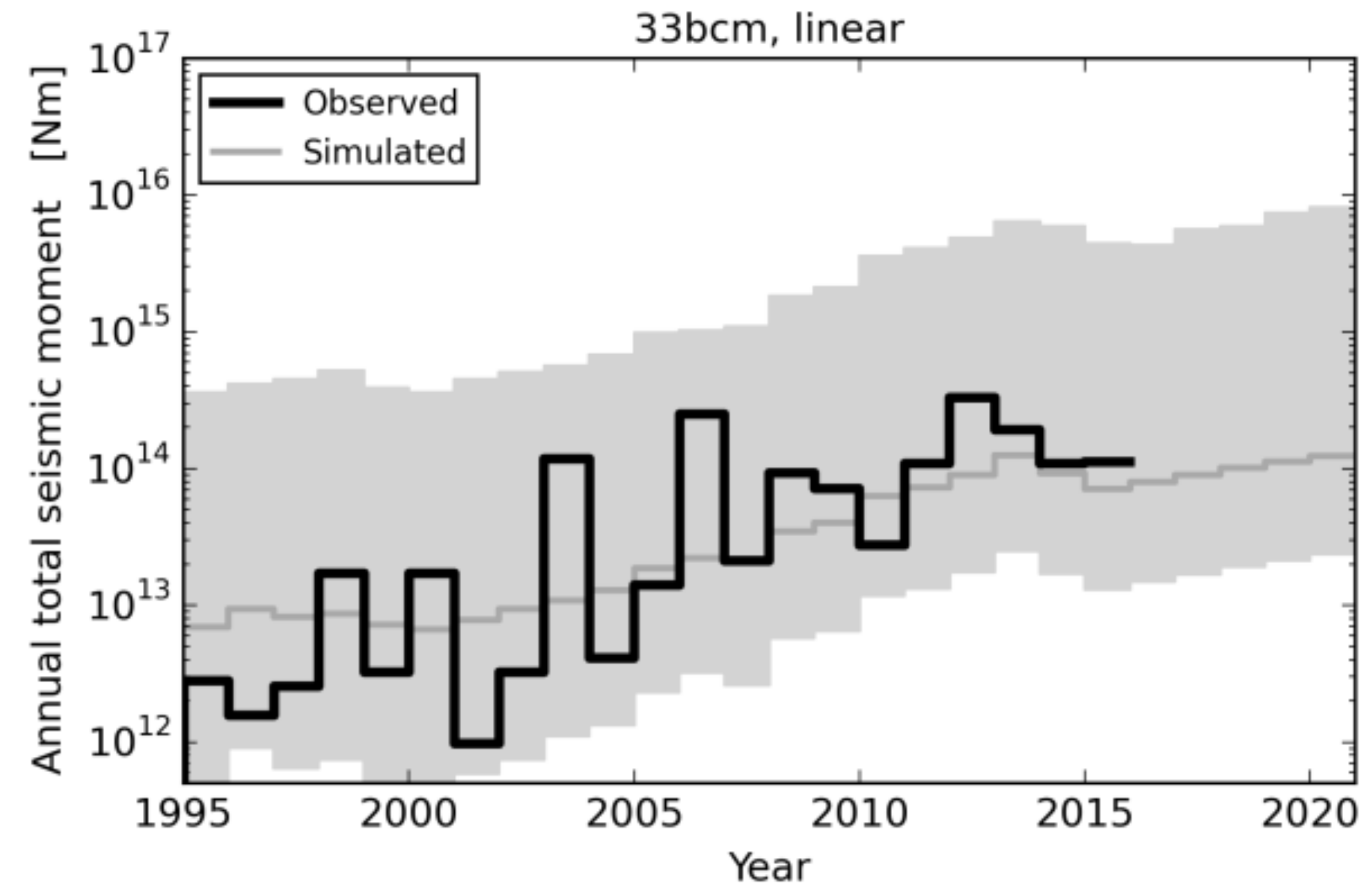
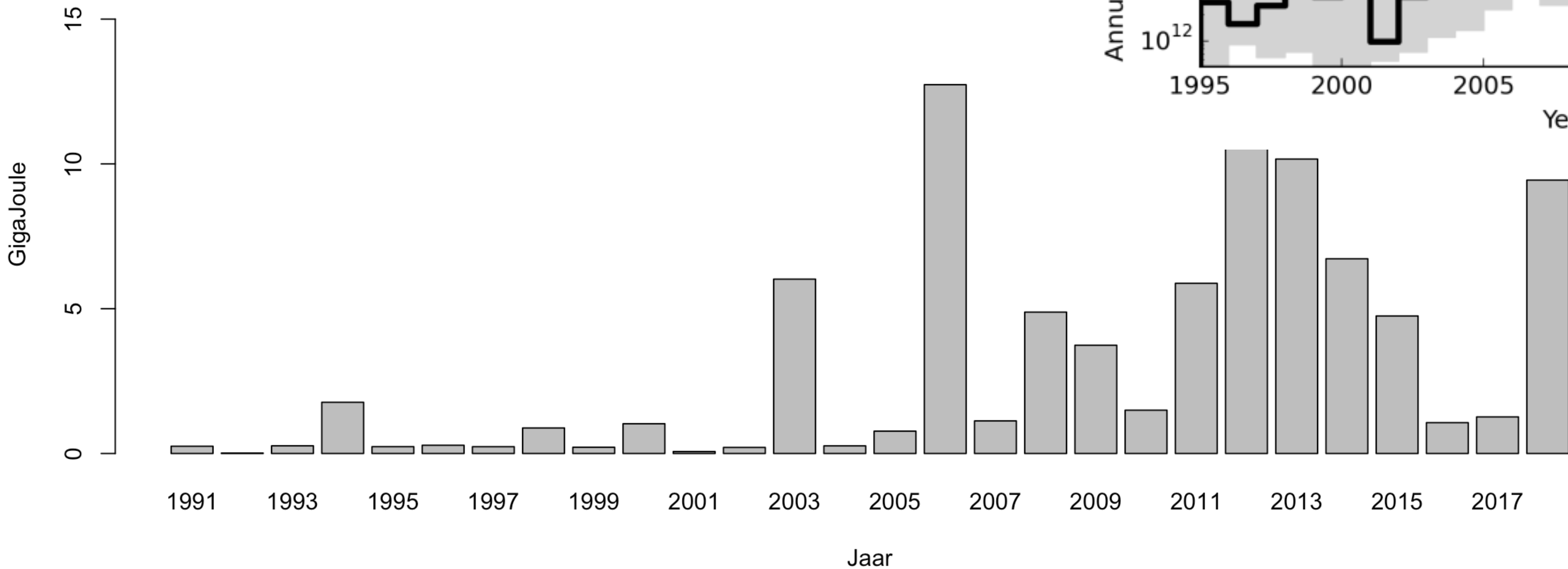

Indicatie van online aandacht voor gaswinning (data Google Trends)

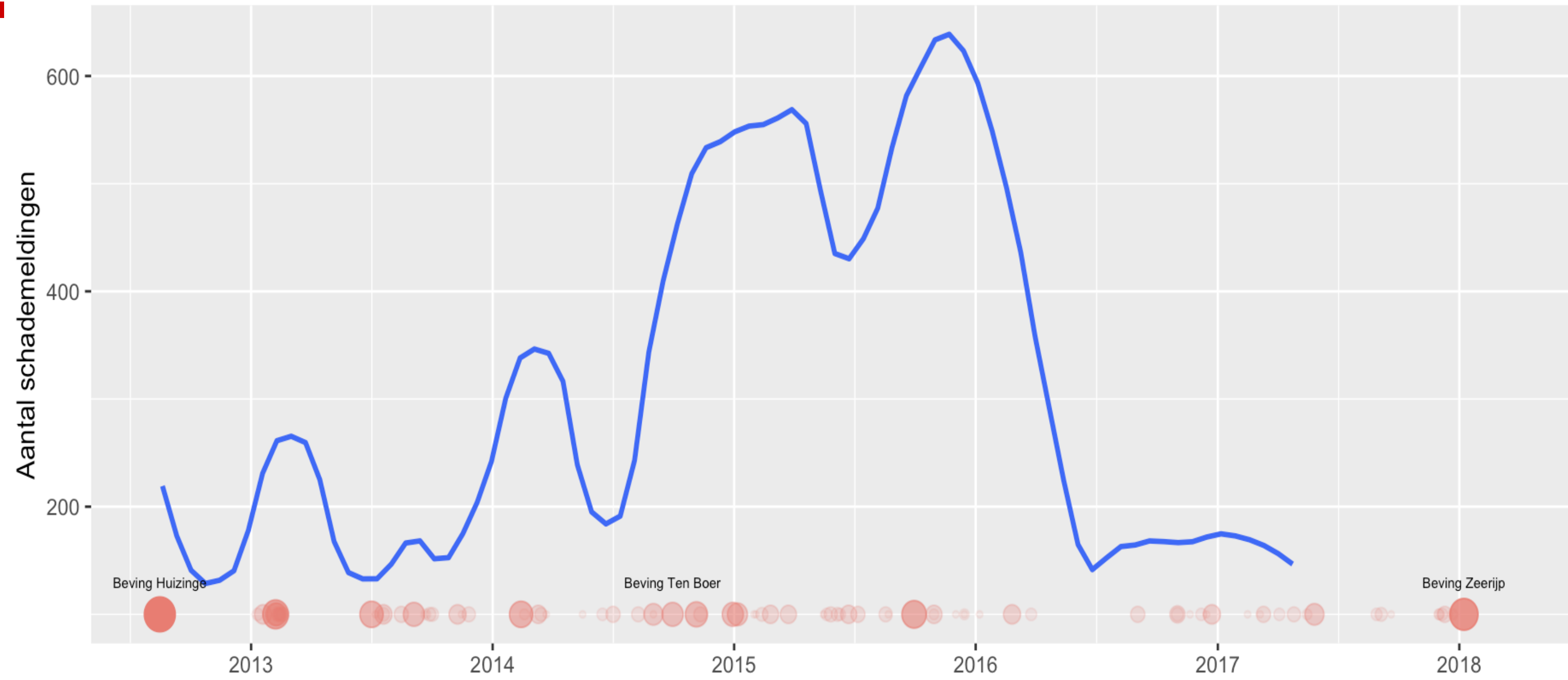

Een korte geschiedenis

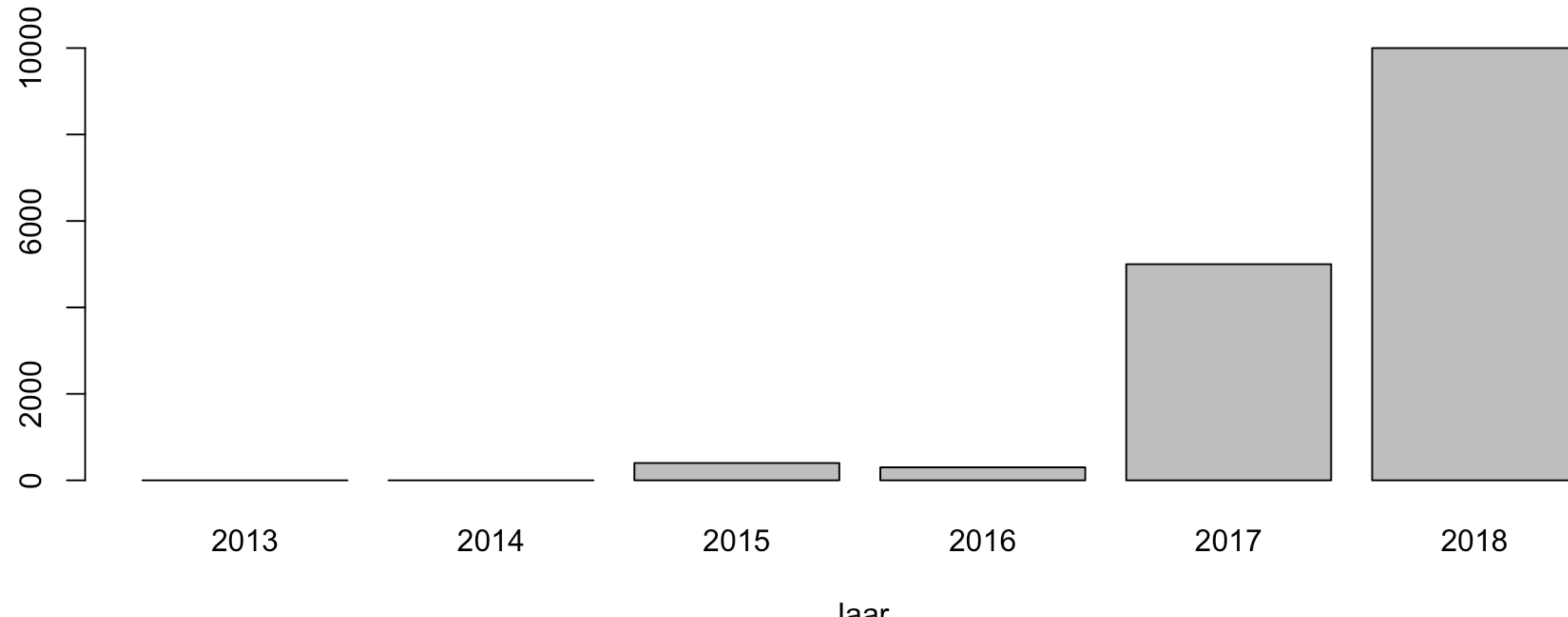
Totaal seismisch moment

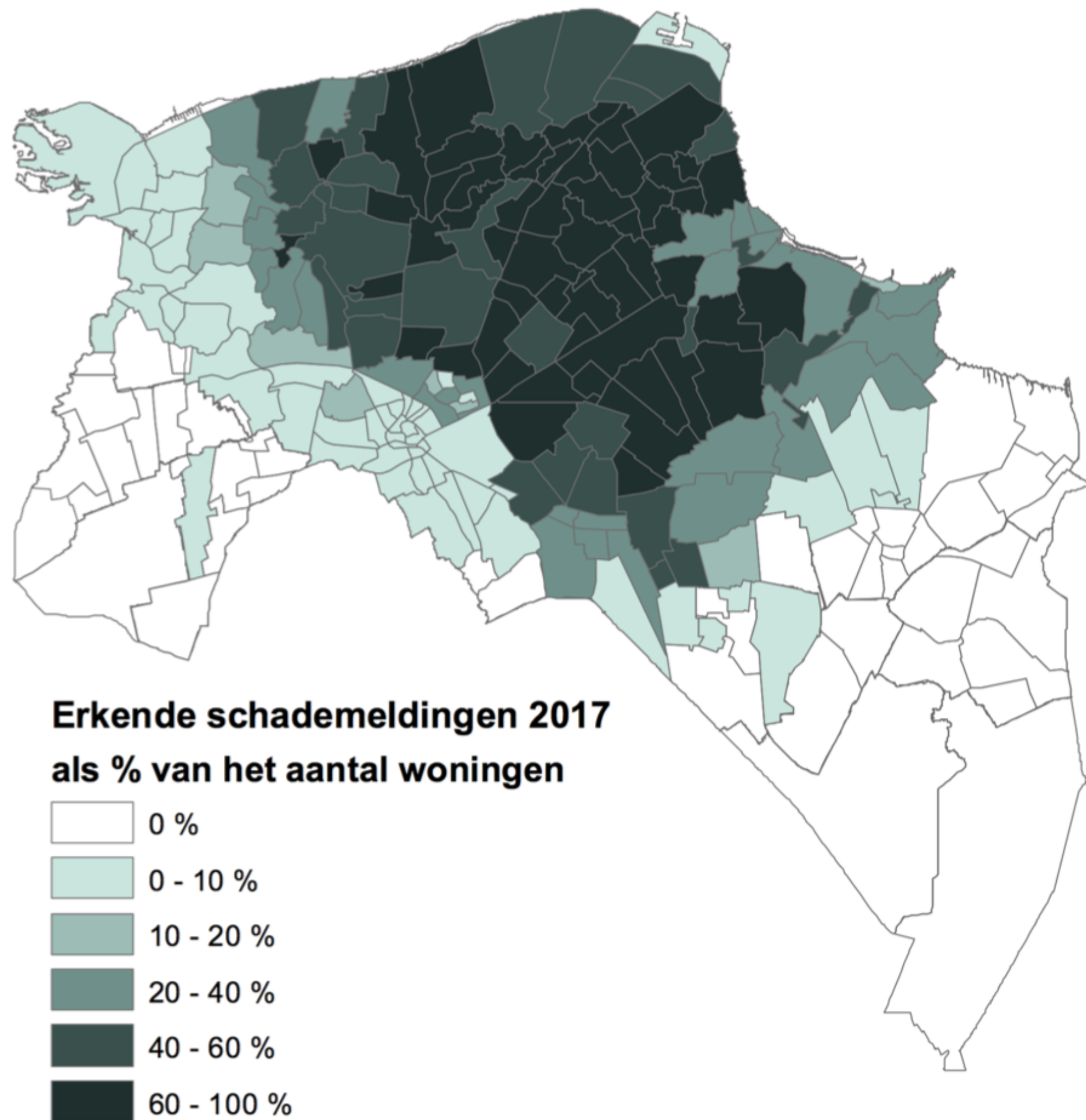
Aantal schademeldingen per week (smoothed) en bevingen > 1.5 Richter

Aantal demonstranten fakkeloptocht

Omvang probleem

- > Merkbaar in vrijwel de hele provincie
- > 410.000 inwoners wonen in een postcodegebied met erkende schade
- > ± 200.000 hebben schade
- > ± 100.000 meervoudige schade
- > Achterstand schadeafhandeling:
 - ± 19.000 meldingen
 - Grootste schadeoperatie ter wereld
- > 16.000 adressen moeten geïnspecteerd (aantal te versterken = onbekend)

Figuur 2: Aantal erkende schademeldingen 2017

SCHEURTJES IN EEN BESTUURDERSZIEL

Nu wordt het beter. Daar was Leendert Klaassen, ombudsman voor de schadeafhandeling in Groningen, vast van overtuigd. Nadat de overheid de touwtjes in handen nam op het gasdossier zou het goedkomen. De man die zweert bij het openbaar bestuur moet voorlopig vaststellen dat het alleen maar slechter gaat.

Het komt zelden voor dat Leendert Klaassen boos wordt. Woede zit niet zo in zijn karakter.

De Onafhankelijk Raadsman voor de schadeafhandeling van de gaswinning in Groningen heeft redenen om boos te zijn, zou je zeggen. Sinds 2013 leidt hij het centrale meldpunt voor klachten over de schadeafhandeling. Elk jaar brengt hij rapportages uit waarin hij de problemen schetst en de hoop uitsprekt dat een betere aanpak het vertrouwen van de Groningers weet terug te winnen. Elk jaar moet hij constateren dat de situatie alleen maar slechter is geworden.

Deze week schreef Klaassen in de brief bij zijn halfjaarrapportage aan minister Eric Wiebes dat het 'buitengewoon zonde' is dat de kans is gemist om het vertrouwen te herstellen en met het cynisme rond de schadeafwikkeling af te rekenen. Ondertussen snijden de verhalen uit het gebied hem al jaren door de ziel.

Maar boos? Nee. „Ik ben zeer begaan met wat ik hoor en zie, maar ik vind dat ik moet oppassen met me daarover kwaad te maken. Mijn rol is om met alle partijen te praten, obstakels weg te nemen. Ontsteken in toorn helpt daar niet bij. Als ik woede niet functioneel kan maken is het een loes gebaar.”

Zo is Leendert Klaassen. Een bestuurder in hart en nieren die het bewaren van rust tot zijn handelsmerk heeft gemaakt. Niet alleen omdat zijn aard zo is, ook omdat het volgens hem strategisch het beste werkt.

Hij behandelde, met de medewerkers van het bureau dat onder zijn functie hangt, de afgelopen vijf jaar zo'n 1100 meldingen over de schadeafwikkeling. In de eerste jaren zijn de rapportages nog mild. Hij wijst vooral op gebrekkige communicatie en constateert dat iedereen hard zijn best doet – ook bij de NAM. Later komt de expliciete waarschuwing: grote stappen moeten worden gezet om het vertrouwen te herstellen. In zijn

laatste rapportages gebruikt Klaassen woorden als *moedeloos*, *maatschappelijk onverantwoord* en *buitengewoon zonde*.

Woorden die een correct man als hij niet zomaar van stal haalt.

Klaassen is de verpersoonlijking van het openbaar bestuur. Een man die burgemeester was van Midwolda en Zuidhorn, griffier van de Eerste Kamer, topman van NHL Stenden Hogeschool en die nu, op zijn 68ste, waarnemend burgemeester is van Westerwolde. Onafhankelijk Raadsman voor afhandeling van de aardbevingschade is maar één van de talloze publieke functies die hij daarnaast nog bekleedt.

Het openbaar bestuur is zijn werk, zijn hobby, zijn bestaan. Zijn vertrouwen in de werking van de overheid is rotsvast. Logisch dus dat Klaassen als Onafhankelijk Raadsman een paar jaar geleden al adviseerde dat de overheid een grotere rol moest nemen in het aardbevingsdossier.

Vorig jaar gebeurde dat eindelijk, de schadeafhandeling kwam onder publieke regie. „Ik denk dat iedereen dacht: nu gaat het beter.”

Ook u. „Ook ik. Voor de overheid gelden beginselen van behoorlijk bestuur. Toezeggingen nakomen, verwachtingen waarmaken.”

Beginselen waarnaar u uw hele leven hebt gehandeld?

„Precies. Daarom heb ik het vertrouwen dat het openbaar bestuur in staat is om zo'n probleem ordentelijk aan te pakken. Dat de versterkingsoperatie nu is opgeschort staat daar haaks op. Dat vind ik heel jammer. En toch, dat geloof ik nog steeds, moeten we het van de overheid hebben.”

Daarop blijft u vertrouwen?

„Daarop blijf ik vertrouwen. Het is het enige dat je hebt. Uiteindelijk moet het slagen.”

Leendert Klaassen is de zoon van een jurist. Hij groeide op aan de chique Ubbo Emmiussingel in de stad Groningen („als kind realiseer je je niet hoe mooi het is”). Zijn vader, afkomstig uit het ARP-milieu, had ook al de ambitie om burgemeester te worden. „Maar in de oorlog was dat niet aan de orde.”

Ook Klaassen ging rechten studeren en was geïnteresseerd in het publieke domein. „Hoe kun je een samenleving ordenen, verder brengen, beter laten lopen, ongelijkheid oplossen?” Hij sloot zich aan bij het CDA, werd juridisch medewerker in de gemeente Zevenaar in Gelderland en zag daar dat het burgemeesterschap een leuke baan was. „Je bent het brandpunt, de plek waar alles samenkomt.”

“ALS BURGEMEESTER BEN JE HET BRANDPUNT

In 1984 werd hij burgemeester van Midwolda, de in 1990 opgeheven gemeente in Oost-Groningen. Het vak, ontdekte hij, paste bij zijn karakter. „Misschien omdat ik altijd probeer de weg vooruit te vinden in een situatie die vastloopt. Mensen komen vaak bij je als er verschil van opvatting is over hoe nu verder. Daarin een weg vinden past bij mij. Dat heb ik mijn hele leven gedaan. Bemiddelen en de weg wijzen.”

Als er één situatie is vastgelopen, dan is het wel de afhandeling van schade in het aardbevingsgebied. Klaassen kreeg in 2013, kort na de grote beving bij Huizinge, de vraag of hij Onafhankelijk Raadsman wilde zijn. Hij vond het niet alleen een interessante publieke functie, uit liefde voor het Groninger land voelde hij ook een verantwoordelijkheid. Zijn taak: bemiddelen in individuele

>>

Leendert Klaassen, ombudsman:
“Het idee was: het gaat om een technisch en financieel probleem, dat moet op te lossen zijn. Met geld is alles oplosbaar. Maar het is een maatschappelijk probleem dat veel verder gaat.”

Paspoort

Naam Leendert Jan Klaassen

Geboren 7 februari 1950 in Lochem, opgegroeid in de stad Groningen

Opleiding studeerde rechten aan de VU in Amsterdam

Loopbaan 1984-1990 burgemeester Midwolda; 1990-2003 burgemeester Zuidhorn; 2003-2005 griffier Eerste Kamer; 2005-2011 bestuurder Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie voor hoger onderwijs NVAO; 2011-2017 collegevoorzitter NHL Stenden Hogeschool; 2013 Onafhankelijk Raadsman schadeafhandeling gaswinning Groningen; 2018 waarnemend burgemeester Westerwolde

Privé Leendert Klaassen woont in Zuidhorn, is getrouwd en heeft drie kinderen

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Zes thema's

Literatuuroverzicht Maatschappelijke Gevolgen
(Kennisplatform, 2018)

Maatschappelijke impact assessment
methodiek (Social impact model, Vanclay 2002)

Thema's:

1. Gezondheid en welzijn
2. **Cultuur, identiteit en imago**
3. **Woningmarkt en economische ontwikkelingen**
4. Communicatie en beleid
5. Leefomgeving en leefbaarheid
6. Gevoelens, veiligheid en vertrouwen

Cultuur en identiteit

- Heel veel schade...
- Aantasting van het imago van de regio (Vrieling, Perlaviciute & Steg, 2017; Simon et al., 2016; Boelhouwer & van der Heijden, 2018)
- Aantasting van erfgoed en gebiedskenmerkende bebouwing (Zuidema, 2015; Wijnker, 2018; Derksen & Gebben, 2018)

- Woningmarkt is ernstig verstoord (o.a. CBS)
 - Op sommige plaatsen sterke waardedaling (gemiddeld 9,3% tot 2015, Durán & Elhorst, 2018)
 - Effecten merkbaar tot in Veendam, Leek, Drenthe
- Netto impact van bodembeweging voor de economie van huishoudens, bedrijven en regio:
 - Mogelijk positief op gebied van bouw, advies etc.
 - Mogelijk negatief op gebied van vestiging, investering, schade

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Zes thema's

Literatuuroverzicht Maatschappelijke Gevolgen
(Kennisplatform, 2018)

Maatschappelijke impact assessment
methodiek (Social impact model, Vanclay 2002)

Thema's:

1. Gezondheid en welzijn
2. Cultuur, identiteit en imago
3. Woningmarkt en economische ontwikkelingen
4. **Communicatie en beleid**
5. Leefomgeving en leefbaarheid
6. Gevoelens, veiligheid en vertrouwen

- Communicatie onvolledig of ontbrekend
- Participatie ondermaats
- Onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en procedures: bestuurlijke spaghetti (Nationale Ombudsman, 2016)
- Sinds verschijnen van literatuuroverzicht:
 - Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Gr
 - Plan van Aanpak versterking
 - Nationaal Plan Groningen

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Zes thema's

Literatuuroverzicht Maatschappelijke Gevolgen
(Kennisplatform, 2018)

Maatschappelijke impact assessment
methodiek (Social impact model, Vanclay 2002)

Thema's:

1. Gezondheid en welzijn
2. Cultuur, identiteit en imago
3. Woningmarkt en economische ontwikkelingen
4. Communicatie en beleid
5. Leefomgeving en leefbaarheid
6. **Gevoelens, veiligheid en vertrouwen**

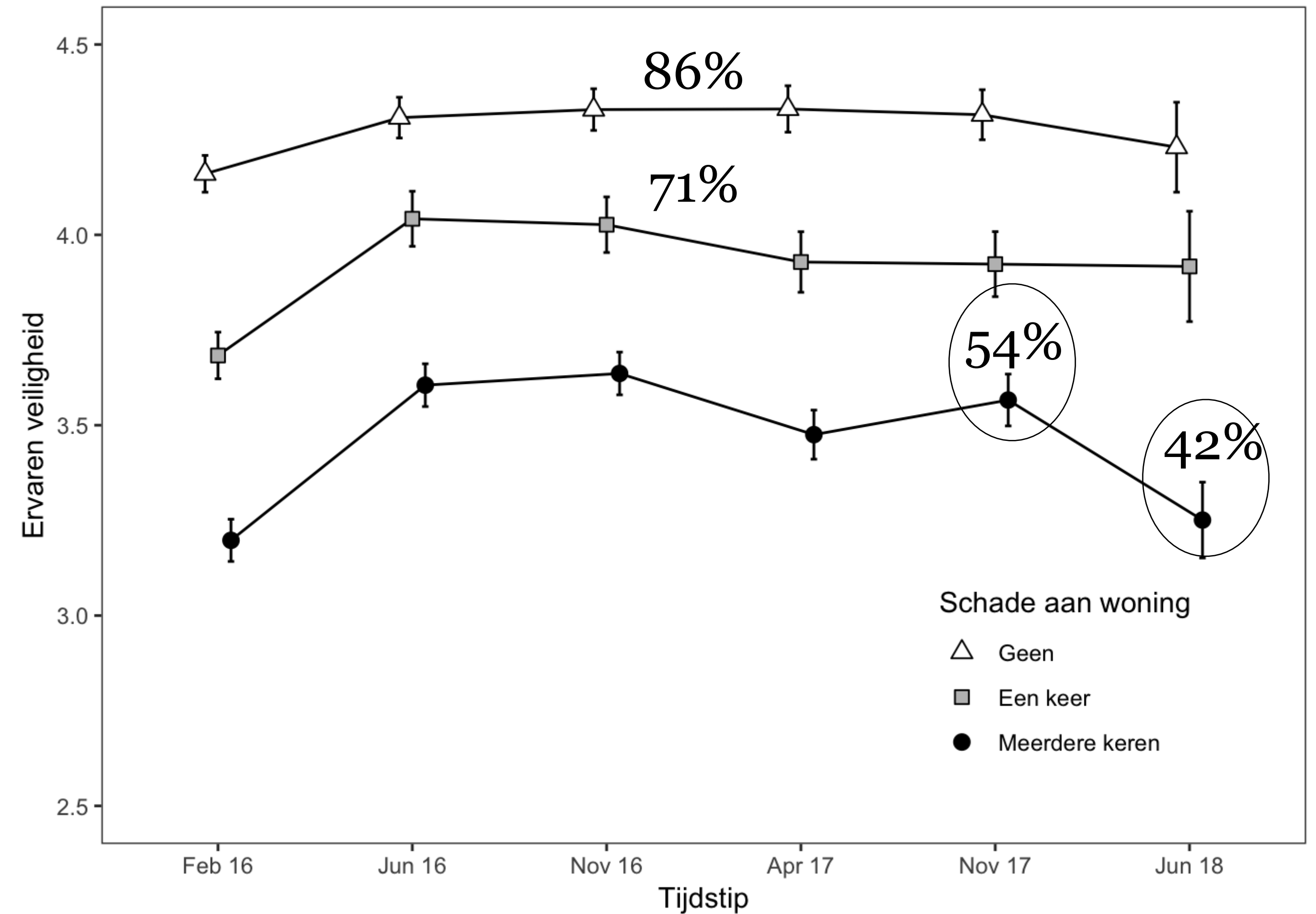
- Centrale vraag: wat is de impact op bewoners?
- Panel Gronings Perspectief (jan. 2016 – heden)
 - >2.150 respondenten uit Groningen
 - Gezondheid, stress, veiligheid, vertrouwen, toekomstperspectief
- Panel Lifelines (<2010 - sept. 2016)
 - 2.912 respondenten (niet representatief) uit Noord Nederland
 - Gezondheid, stress
- Survey GGD gezondheidsmonitor
 - 16.284 respondenten, representatief
 - Gezondheid, evaluatie woonomgeving

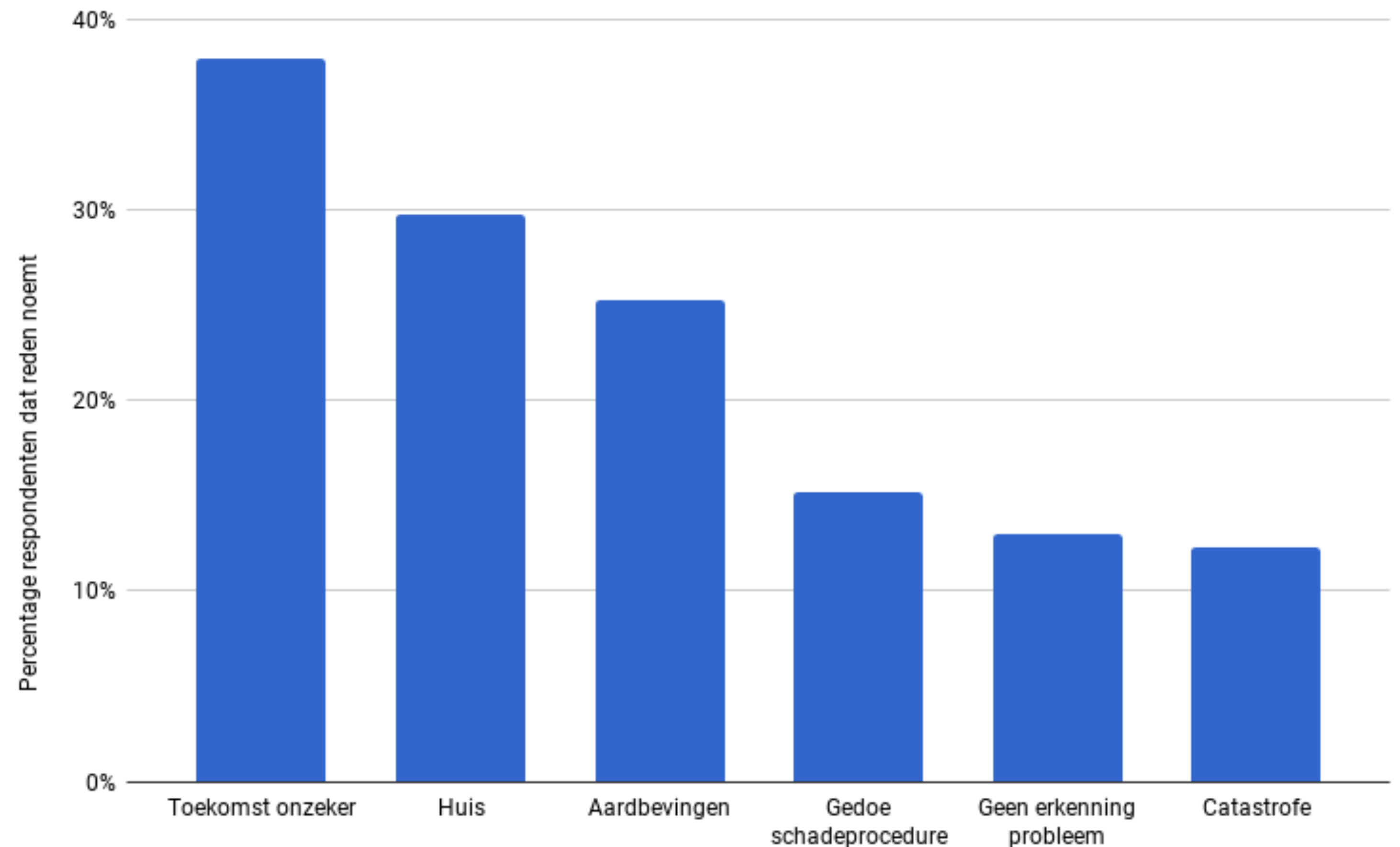
Ervaren veiligheid thuis

- Schade tast ervaren veiligheid aan
- Sinds Zeerijp: afname voor bewoners met meervoudige schade

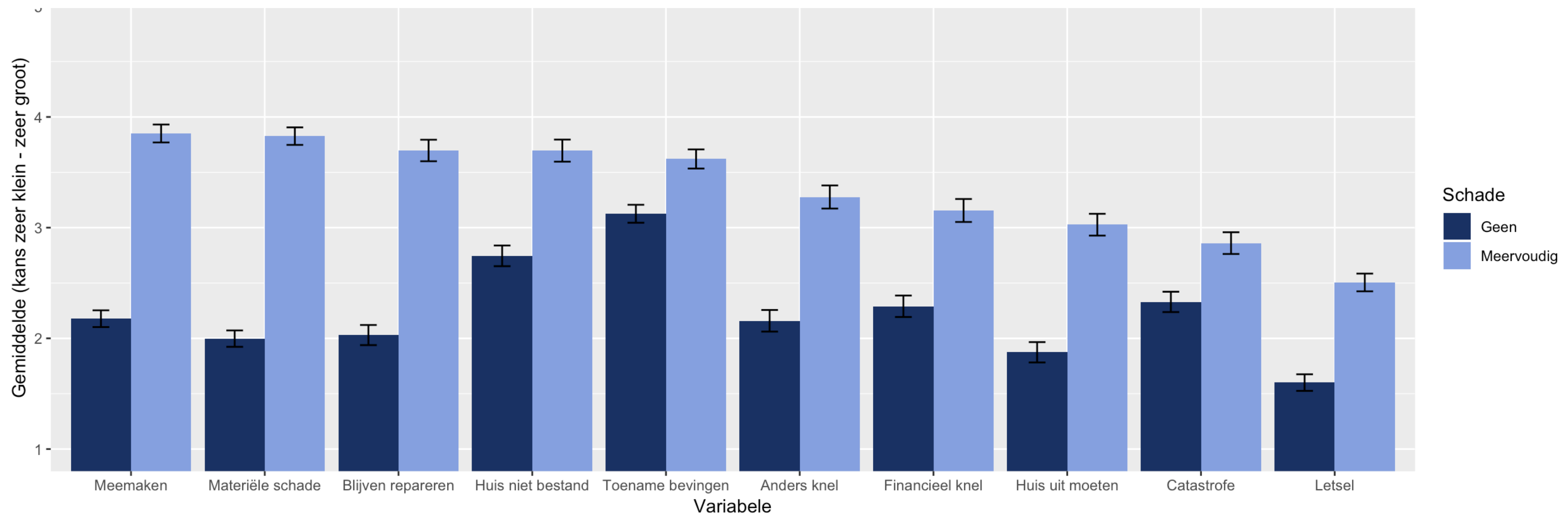
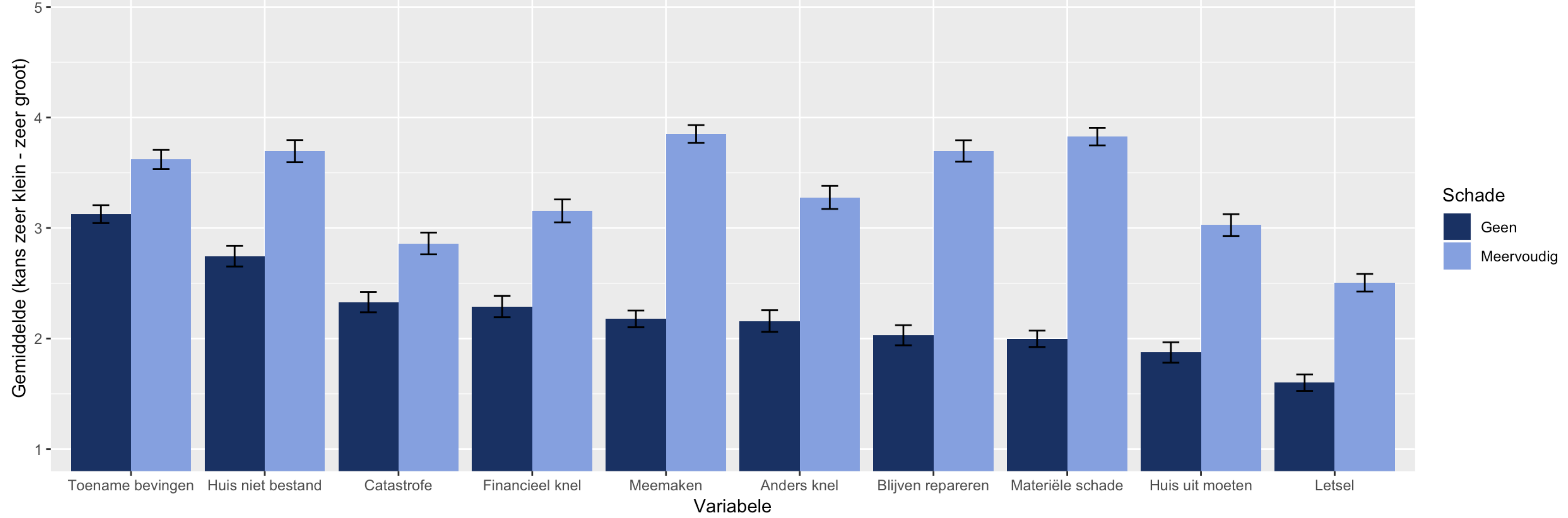

Waarom onveilig?

- “het ongewisse hangt als een zwaard van Damocles boven je hoofd”
- “er is niemand die kijkt naar de bestendigheid van je huis.”
- “het veilige gevoel van vroeger is weg.”

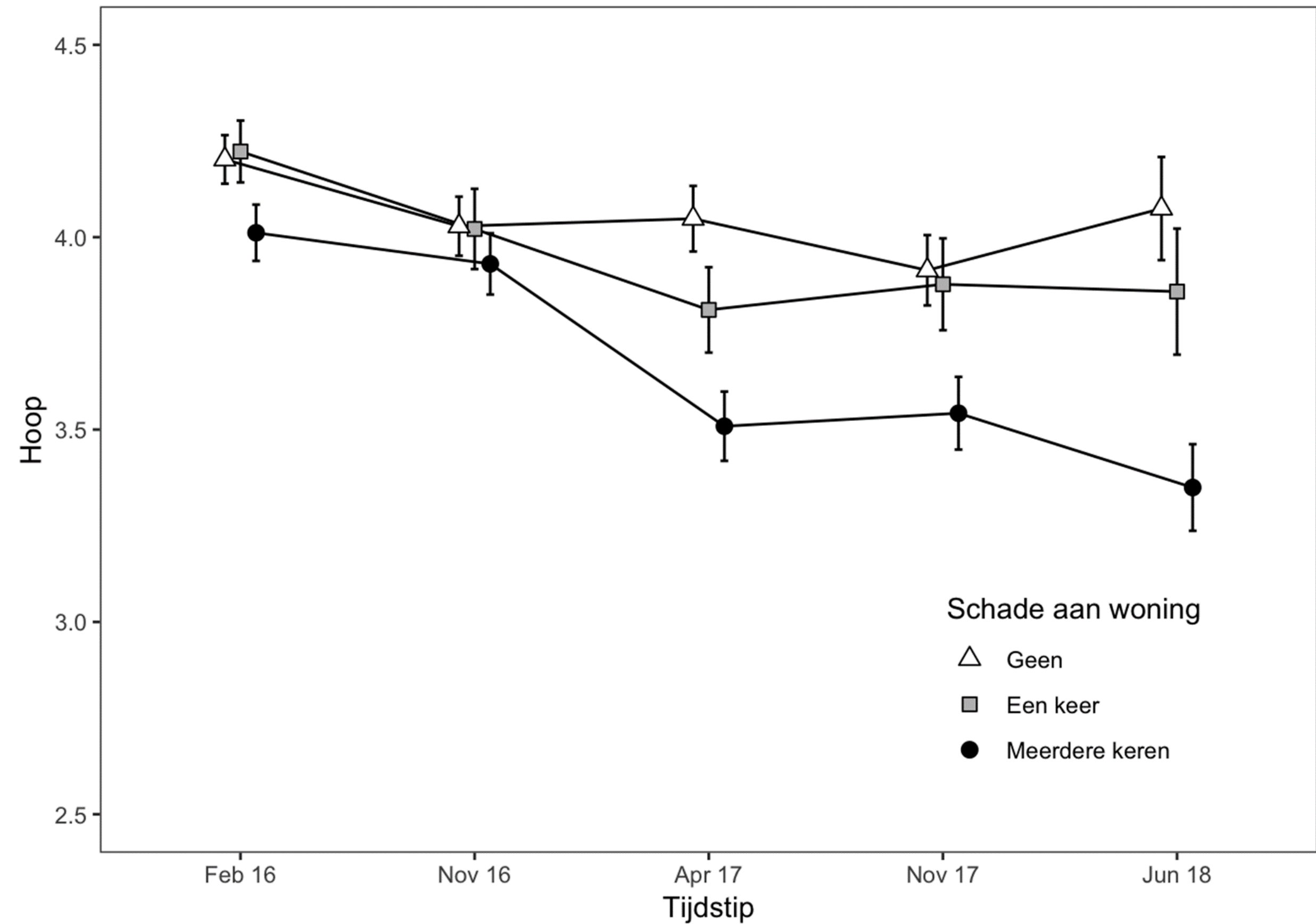
Waargenomen risico's Het effect van ervaring

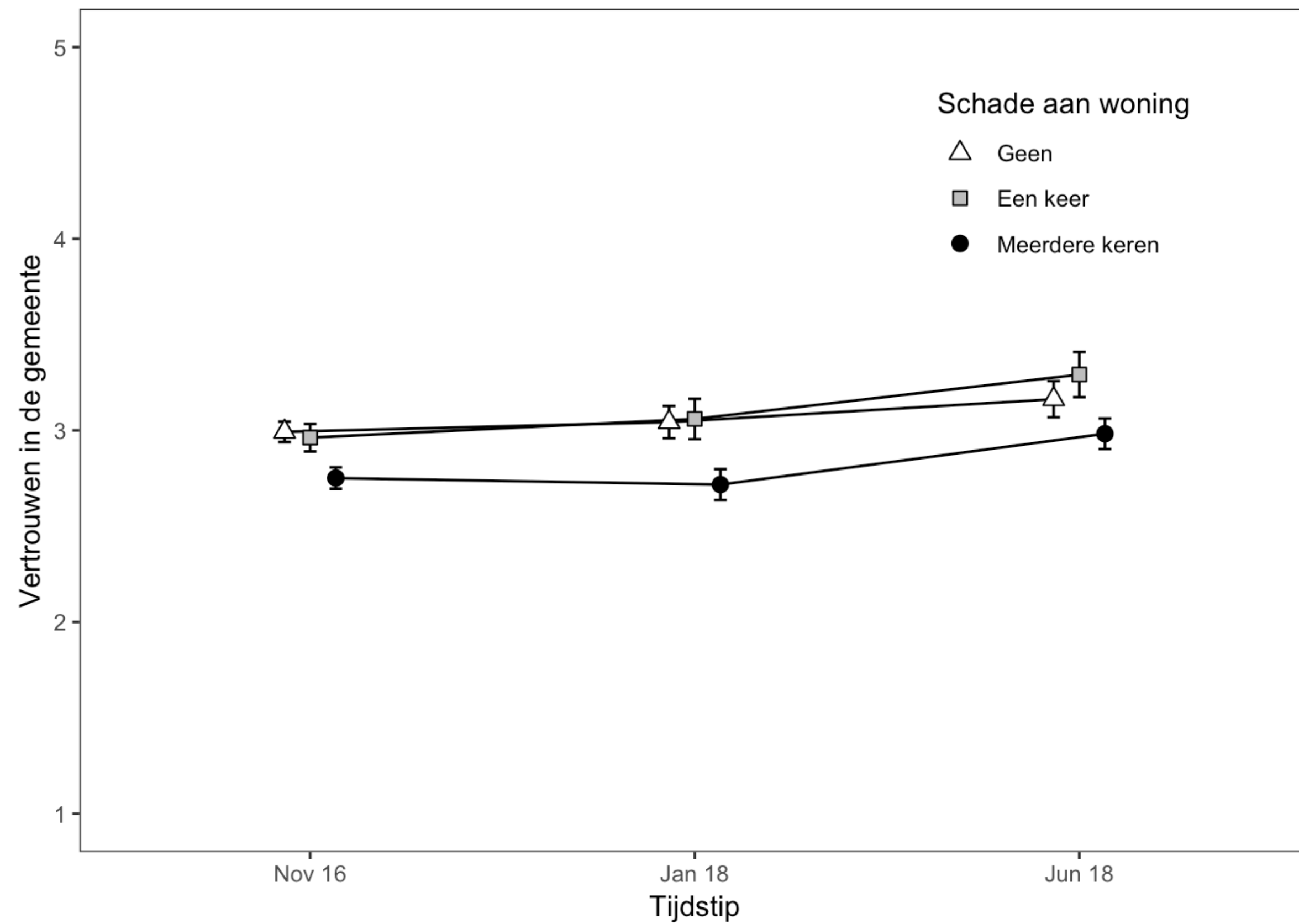

Hopeloos en machteloos

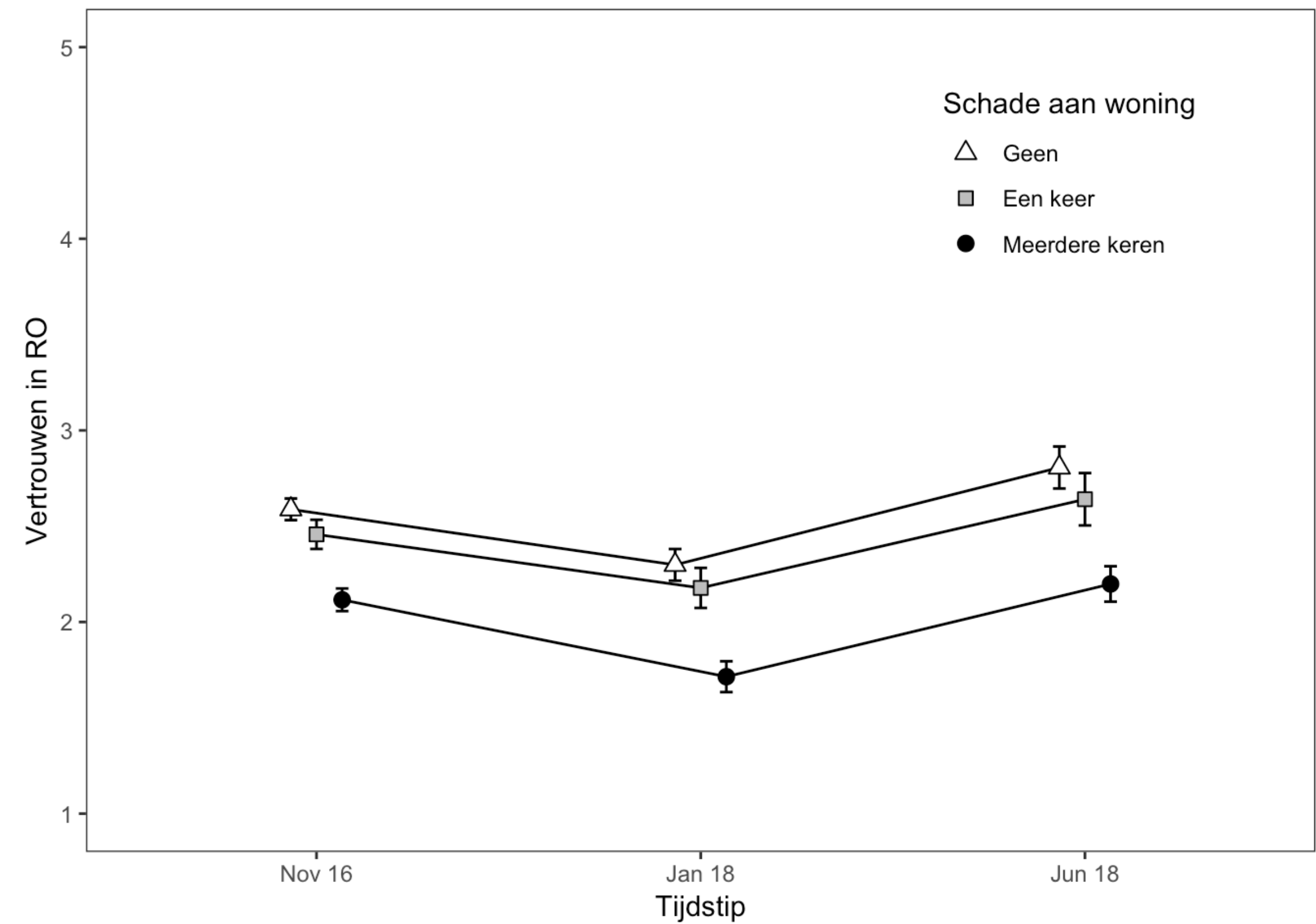
- Groeiende groep met meervoudige schade
- Groeiende groep met versterking
- Dalende hoop

Lokale overheden

Verantw. instanties (NAM, CVW, NCG, EZK)

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Zes thema's

Literatuuroverzicht Maatschappelijke Gevolgen
(Kennisplatform, 2018)

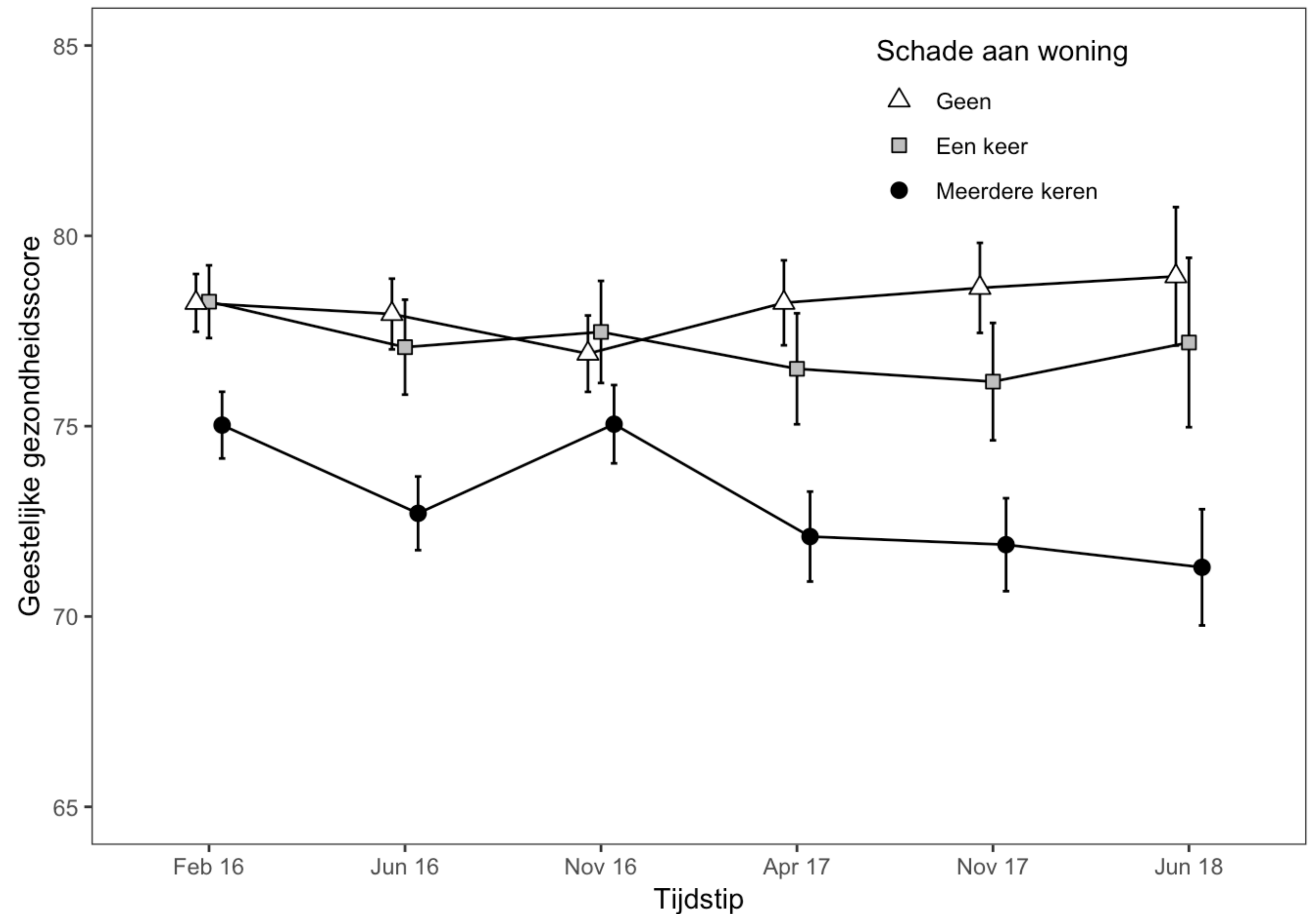
Maatschappelijke impact assessment
methodiek (Social impact model, Vanclay 2002)

Thema's:

1. **Gezondheid en welzijn**
2. Cultuur, identiteit en imago
3. Woningmarkt en economische ontwikkelingen
4. Communicatie en beleid
5. Leefomgeving en leefbaarheid
6. Gevoelens, veiligheid en vertrouwen

Impact op gezondheid (over tijd)

- Significante afname in gezondheid onder mensen met **meervoudige schade**
- Oorzakelijk verband
- Geen duidelijke impact Zeerijp

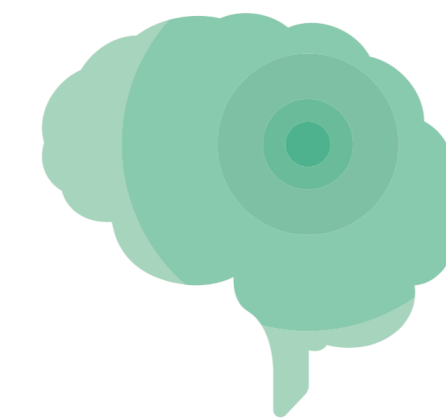
Gezondheid

hoofdpijn, maagklachten,
hartkloppingen, nerveus of gespannen,
prikkelbaarheid, geheugen- of
concentratieproblemen, slaapproblemen

Verhoogd gezondheidsrisico voor mensen met schade

	Geen schade	1x schade	Meervoudige schade	Totaal
Aantal inwoners	328.461	66.020	68.343	
Geschat % geen goede gezondheid	22.9%	24.3%	27.6%	
Toename t.o.v. geen schade		1.4%	4.7%	
Geschat aantal		924	3.212	4.136
Geschat % met veel gezondheidsklachten	10.3%	13.4%	18.5%	
Toename t.o.v. geen schade		3.1%	8.2%	
Geschat aantal		2.031	5.589	7.620
Geschat % met hoog risico op psy. stoornis	4.9%	5.6%	6.8%	
Toename t.o.v. geen schade		0.7%	1.9%	
Geschat aantal		486	1.314	1.800

Tabel 5: Geschatte percentages en aantallen met verhoogd gezondheidsrisico

- Oorzakelijk verband tussen meervoudige schade en een hoger risico op stress-gerelateerde gezondheidsklachten.
- Gezondheidssituatie verslechterd
- Huisartsbezoek en zorggebruik enigszins verhoogd
- Verhoogd arbeidsverzuim en meer burn-out
- Onder bewoners met schade zijn meer stress-gerelateerde gezondheidsklachten dan “normaal”.
Het gaat om ca. 10.000 inwoners (cijfers eind 2016).

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Zes thema's

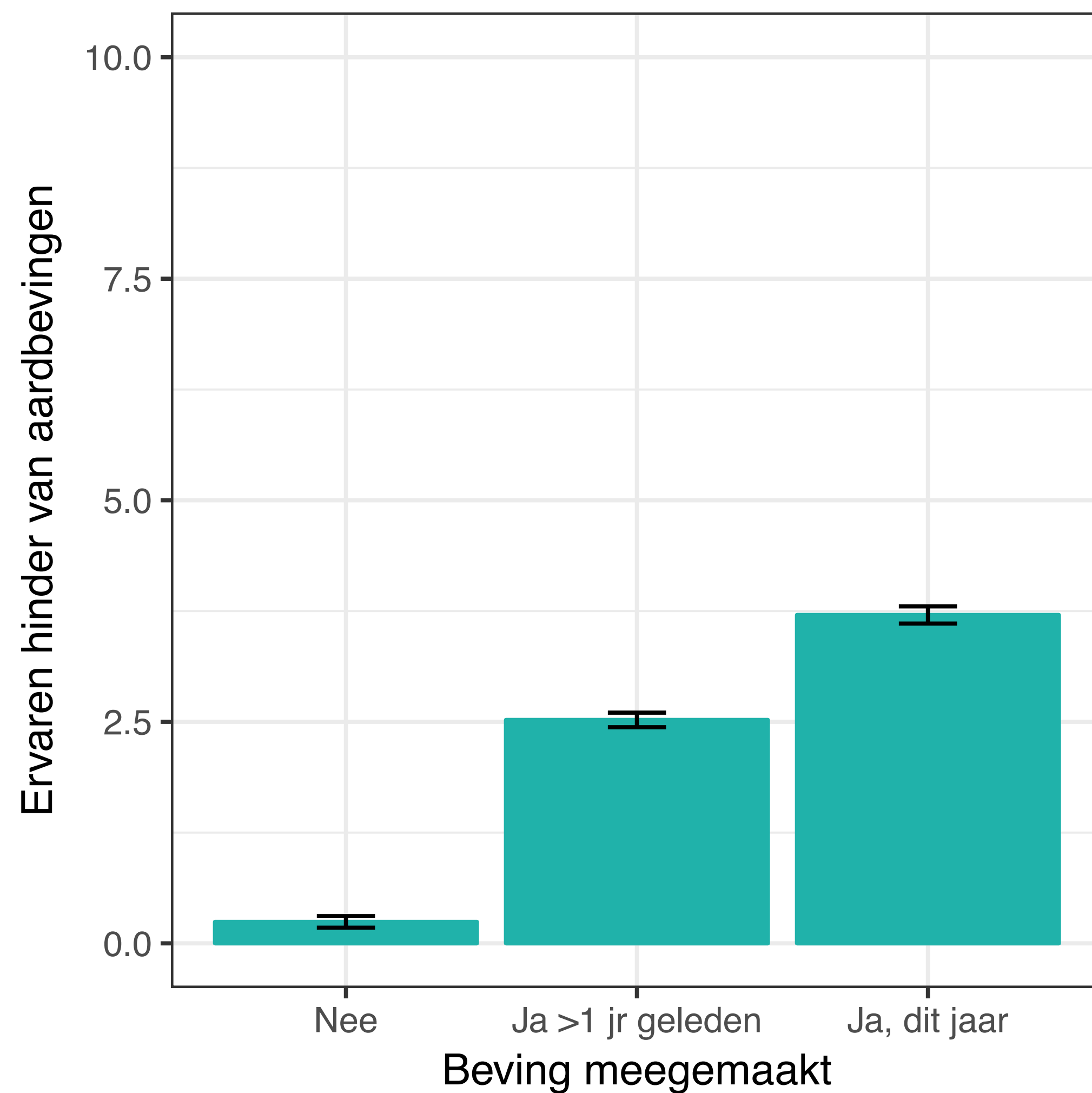
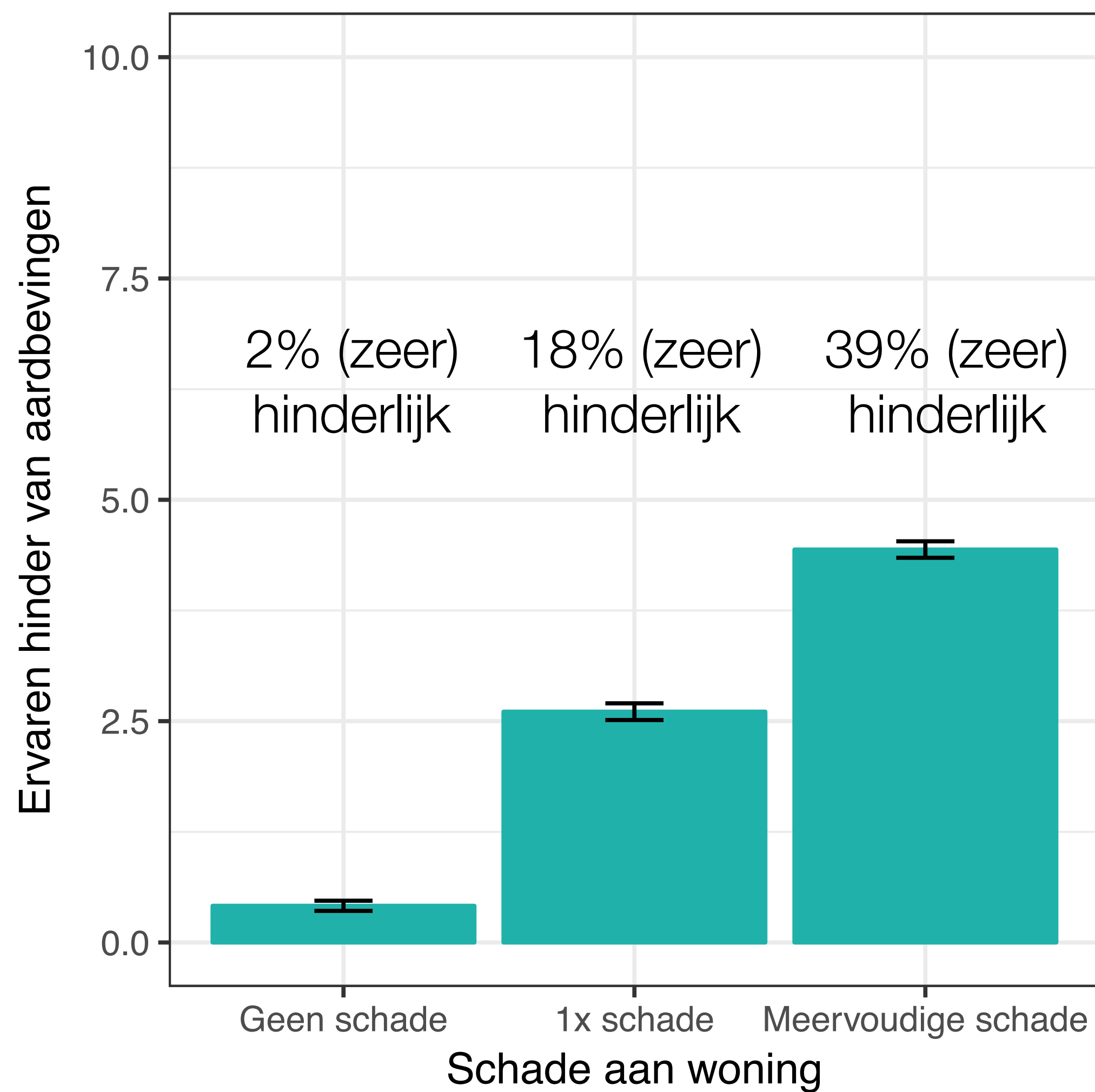
Literatuuroverzicht Maatschappelijke Gevolgen
(Kennisplatform, 2018)

Maatschappelijke impact assessment
methodiek (Social impact model, Vanclay 2002)

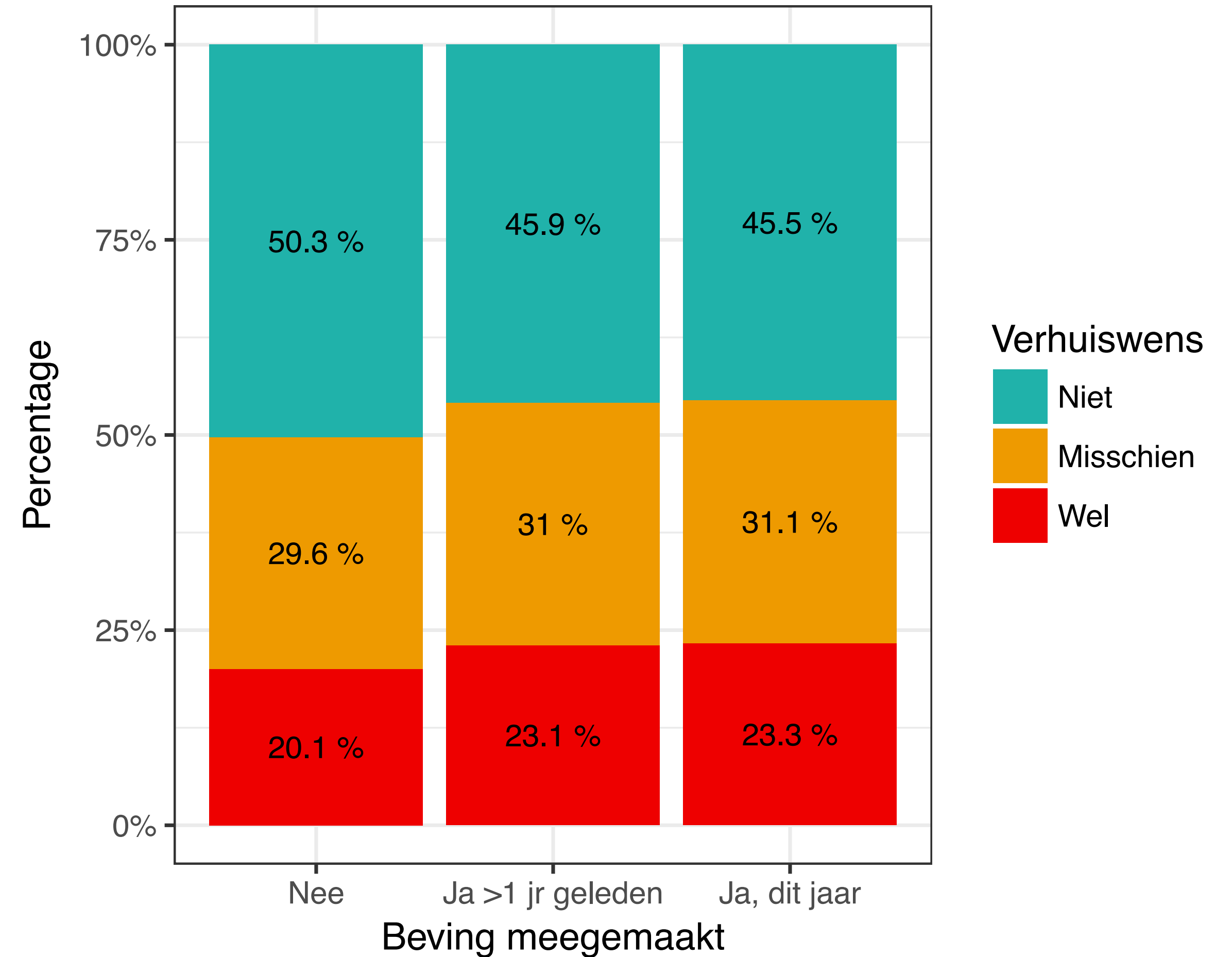
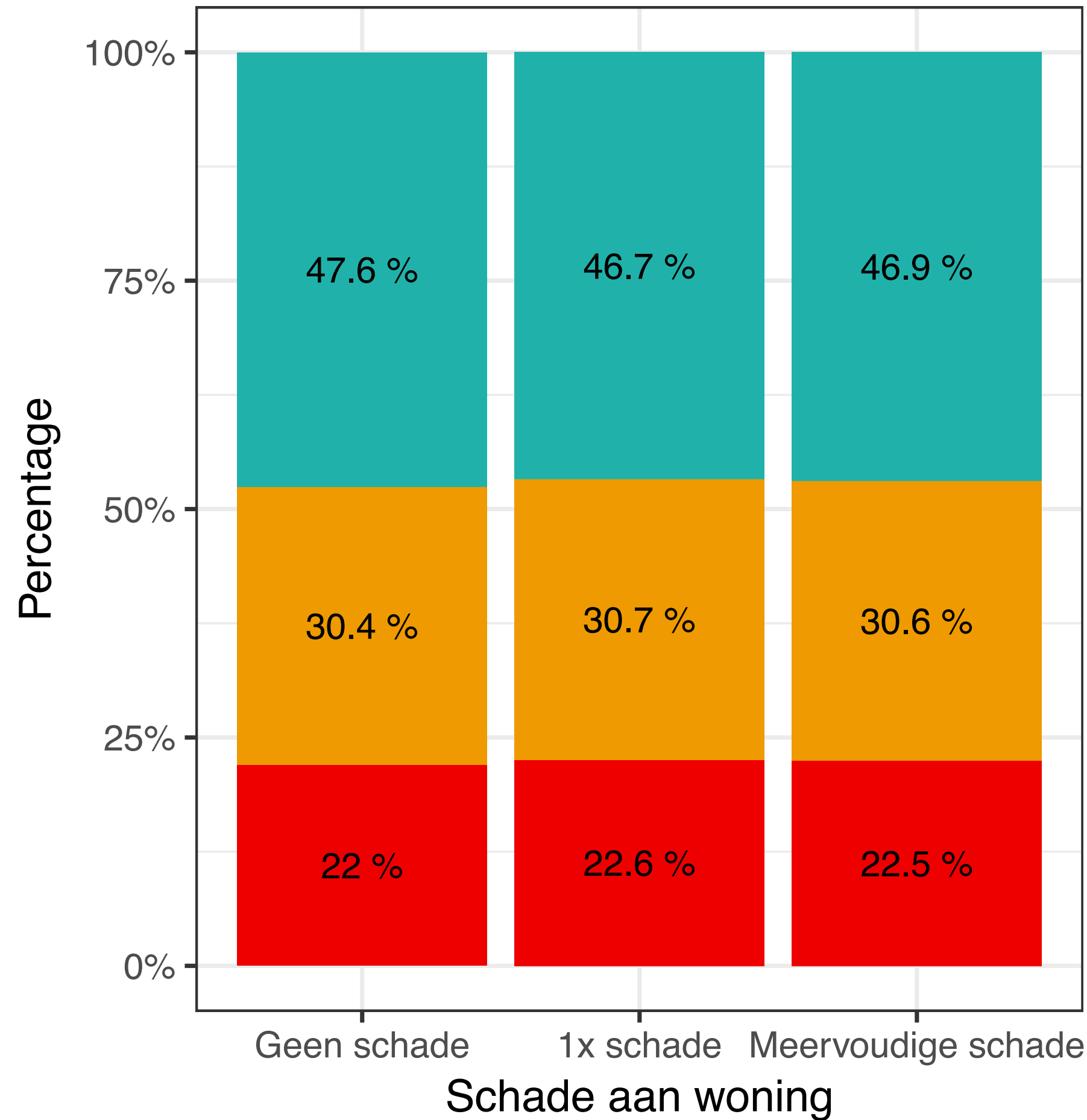
Thema's:

1. Gezondheid en welzijn
2. Cultuur, identiteit en imago
3. Woningmarkt en economische ontwikkelingen
4. Communicatie en beleid
5. **Leefomgeving en leefbaarheid**
6. Gevoelens, veiligheid en vertrouwen

Ernstige woonoverlast

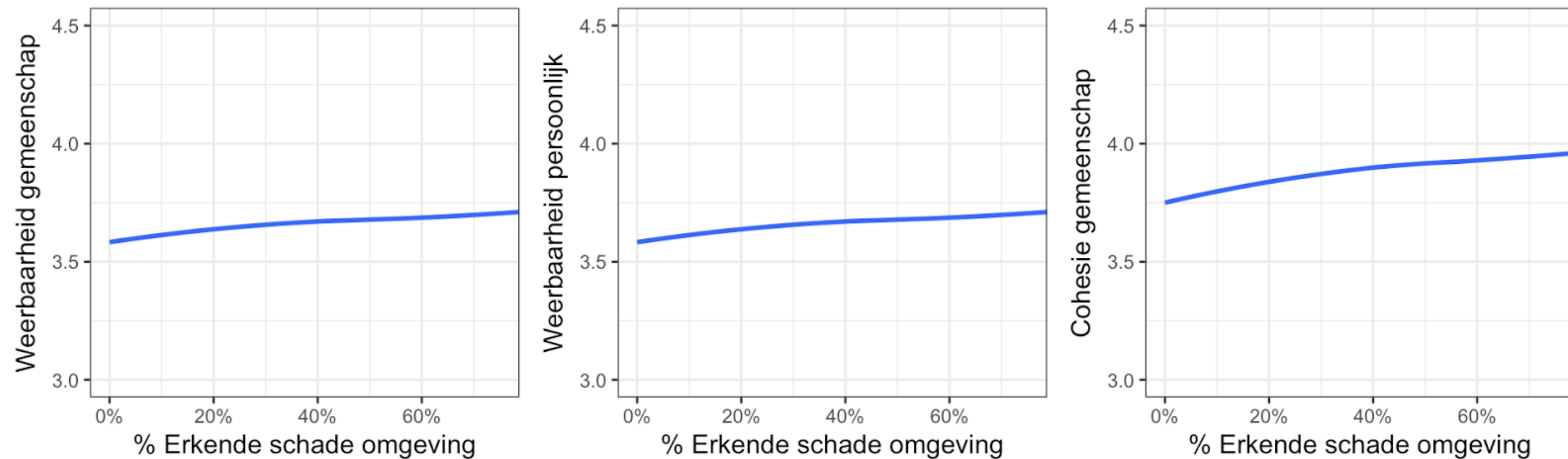

Maar men wil niet verhuizen

Figuur 5.2: De invloed van woonomgeving op weerbaarheid van personen en gemeenschappen.

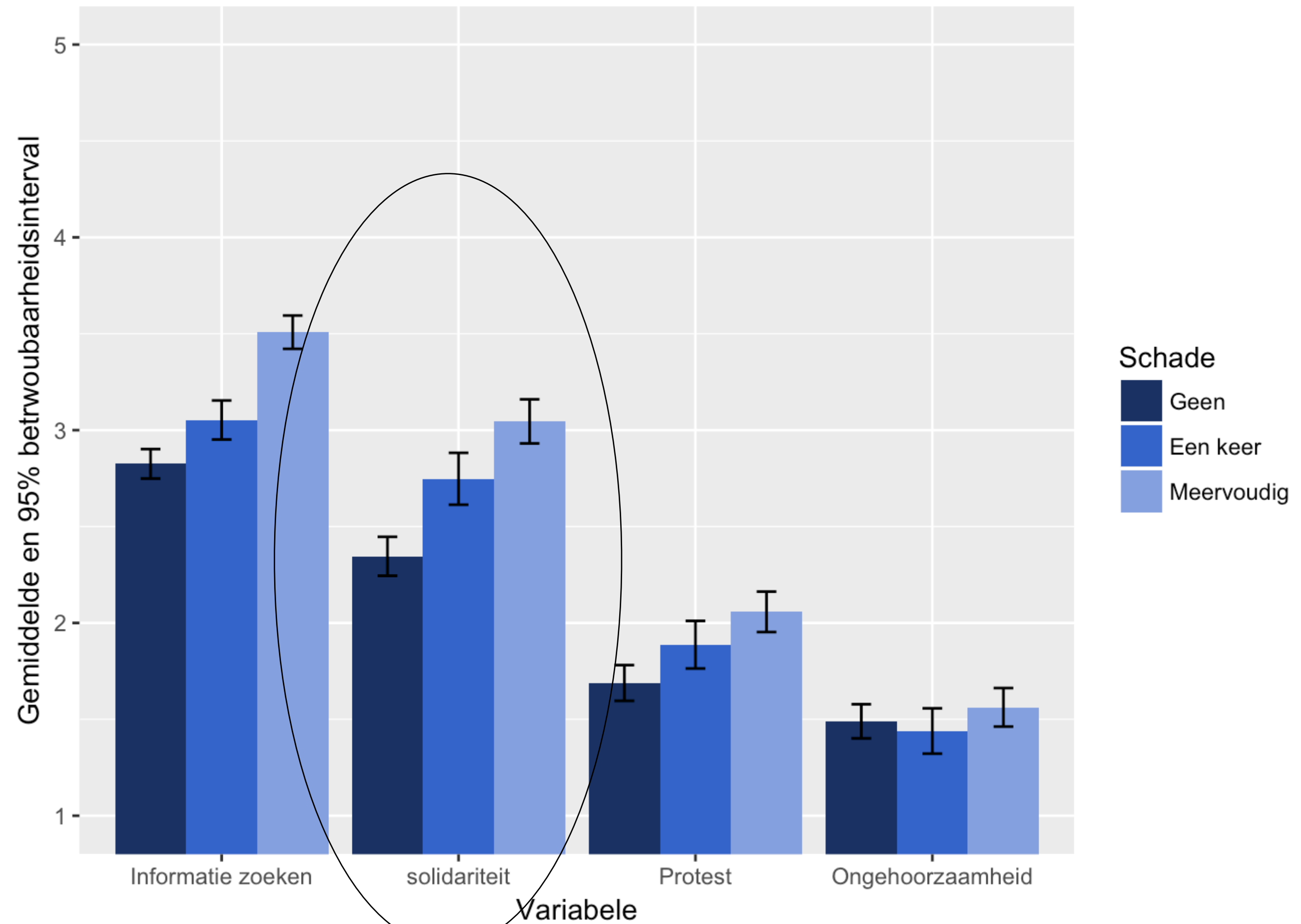

- Waargenomen weerbaarheid (cf. Sampson et al., 1997)
 - Iedereen kan meemaken dat zijn/haar dorp of buurt ingrijpend verandert ... Hoe denkt u dat u reageert [de bewoners in uw dorp of buurt zullen reageren]
 - nauwelijks reageren
 - ingrijpen (bijv. door te protesteren)
 - gezamenlijk de kracht hebben om deze verandering te boven te komen.

Community resilience

- Groninger ‘volksaard’?
- Actieve gemeenschappen!
- Niet alleen protest
 - Informatie zoeken
 - Elkaar helpen

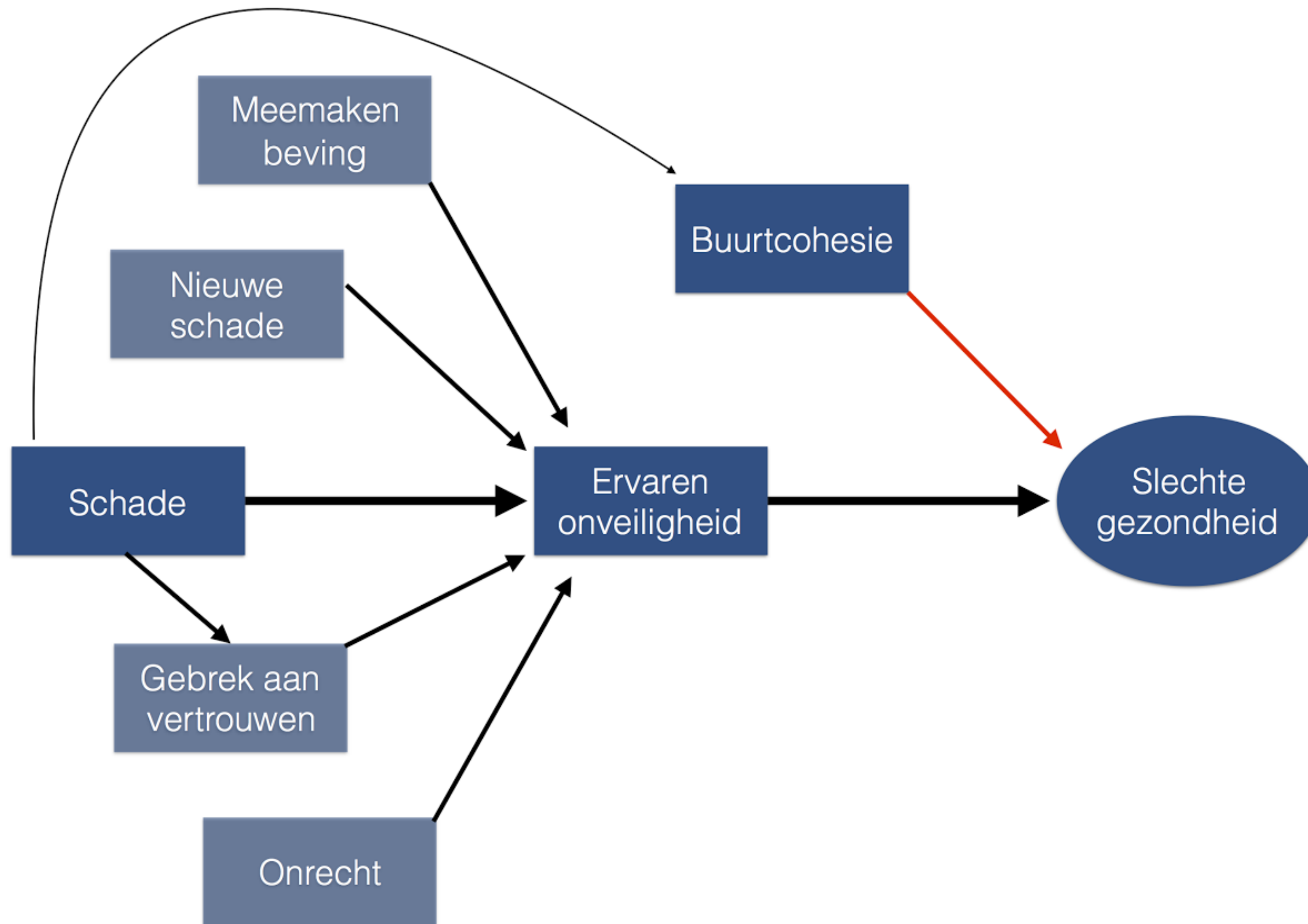

Integratie, verklaringen en richting oplossing

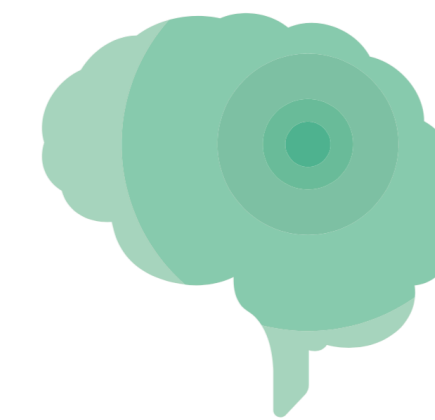
Onderlinge verbanden

Waarom heeft dit zo'n impact?

- Voorbeelden
 - Individuele casussen
 - Bewonersgroepen
- Verwachting lange termijn

- **Integrale aanpak:**
 - **Schade, versterking én toekomst gaan samen**
 - » *Onzekerheid over toekomst wegnemen (garanties, uitkopen)*
 - » *Zorgen woning verminderen (inspecties, schade, versterking, verduurzaming: integreren)*
 - » *Voorwaarde voor blik vooruit*
 - **Veel meer bottom-up**
 - » *Samen met bewoners plannen en uitvoeren*
 - » *Doe het niet overhaast, doe het samen*
 - » *Leg zeggenschap bij eindgebruikers*